

**ПЕТРО ОЛЕКСІЙОВИЧ ДМИТРЕНКО — ОДИН З
ОСНОВОПОЛОЖНИКІВ АГРОХІМІЇ ТА ЖИВЛЕННЯ РОСЛИН В
УКРАЇНІ**

(до 100-річчя від дня народження)

14 липня 2009 р. виповнилось 100 років від дня народження відомого українського вченого Дмитренка Петра Олексійовича — члена-кореспондента НАН України, доктора сільськогосподарських наук, професора, заслуженого діяча науки.

Петро Олексійович Дмитренко народився і виріс у селі Мостище (нині — Петрівське) Козелецького р-ну Чернігівської обл. Рано втратив батька і як старший син допомагав матері-вдові вести господарство, виховати молодших брата і двох сестер, для яких був в усьому і завжди прикладом. Після закінчення семирічки у 1926 р. він вступив до Козелецької сільськогосподарської профшколи. Перші кроки трудового життя Петро Дмитренко зробив на Чемерському полі Носівської дослідної станції. «Розмова» із землею вселила в юнака тверду рішучість вчитися далі, глибше вивчати її потреби. У 1929 р. він продовжив навчання в Київському агроінженерному інституті, після закінчення якого (1932), талановитого випускника Петра Дмитренка залишили в аспірантурі на кафедрі загального землеробства (його керівником був видатний агрохімік і фізіолог рослин О.І. Душечкін) при Українському науково-дослідному Інституті землеробства (нині — Національний науковий центр «Інститут землеробства Української академії аграрних наук»). З тих пір упродовж 57 років його наукова діяльність, а отже, і саме життя були пов'язані з цим відомим навіть за межами нашої країни сільськогосподарським закладом, зокрема з лабораторією агрохімії, яку він очолював у 1948—1984 рр. Петро Олексійович Дмитренко є послідовником видатних учених — Д.М. Прянишникова і А.В. Соколова, він і сам по праву належить до славетної плеяди вчених, які завдяки своїй подвижницькій праці та науковим досягненням заслуговують на звання класиків науки. Петра Олексійовича згадано в книзі «Чернігівщина» (УРЕ, 1990, Київ) як видатного вченого, котрим пишаються земляки.

П.О. Дмитренко — учасник Великої Вітчизняної війни. Він добровольцем пішов на фронт, воював у Карелії з 1941 по 1945 р. Його ратні заслуги відзначені бойовими орденами і медалями. Ось що писали про нього в армійській газеті «Во славу Родины» у січні 1943 р. в статті під назвою «Скромность»: «...Дмитренко не чурался черновой работы, не кичился своим «научным багажом», он даже не говорил своим новым товарищам, что незадолго до войны блестяще защитил диссертацию на соискание ученой степени кандидата наук... Бывший ученый, он стал теперь офицером артиллеристом-разведчиком. С наступлением длинных северных ночей работа артиллерийских разведчиков стала ухудшаться. — Днем немцы маскируются, а вечером и ночью — темнота, ничего не видно, — жаловались разведчики. И Дмитренко решил усилить разведку пе-

ред рассветом... Утром в обороне у немцев начинается хождение, часто открываются и закрываются двери землянок. По этим искрам, по языкам пламени, по свету, падающему в открываемые двери, артиллерийские разведчики офицера Дмитренко засекали уже несколько вражеских дзотов и землянок... Находясь на фронте, Дмитренко все свои силы и уменье направляет на разгром врага. Сам Дмитренко обо всем этом говорит очень скупно, не приписывая себе никаких заслуг...»

Наукова діяльність П.О. Дмитренко, що розпочалася з участі в складанні ґрунтового-агрохімічних карт господарств зони бурякосіяння України, охоплює різні розділи агрохімії, які стосуються наукових основ живлення рослин, підвищення ефективності дії добрив залежно від їх видів і форм, ґрунтового-кліматичних, агротехнічних умов їх застосування за різних термінів і способів внесення у ґрунт. Всі ці дослідження тісно пов'язані з потребами сільськогосподарського виробництва і спрямовані на вдосконалення системи застосування добрив у сівозмінах по зонах України. Серед питань, які досліджував П.О. Дмитренко, особливо слід відмітити роботи з вивчення фосфатного режиму ґрунтів України, що стали класичними.

Із різних проблем агрохімії П.О. Дмитренко опублікував понад 240 наукових і науково-популярних праць, у тім числі чотири монографії і 2 довідники.

Майже 20 років він був членом ВАК СРСР. Його роботи з питань живлення рослин і раціонального застосування добрив в умовах України двічі (1956, 1978) відзначені премією ім. Д.М. Прянишникова.

Усі, хто знав і спілкувався з П.О. Дмитренко, відмічають його наполегливість у пошуках нового, принциповість у впровадженні нових методів дослідження, нетерпимість до поверхневого ставлення до науки. Як людина шляхетна і скромна, Петро Олексійович намагався не зважати на негідні звинувачення на свою адресу, що часом лунали з боку доморослих, задрісних і нахабних псевдонауковців, які досягали більших успіхів в інтригах, ніж у корисних справах, та їхніх високих покровителів, хоча це й гнітило його. В оцінці своєї роботи він орієнтувався на справжніх учених. Серед його знайомих і друзів були видатні вчені-агрохіміки колишнього Радянського Союзу. Особливо тісні творчі зв'язки П.О. Дмитренко підтримував з ученими-агрохіміками Росії. Він закінчив докторантуру в Москві в Ґрунтовому інституті імені В.В. Докучаєва ВАСГНІЛ, постійно підтримував тісні контакти з цією провідною науковою установою. Його знали і поважали такі видатні вчені, учні і послідовники Д.М. Прянишникова, як член-кореспондент АН СРСР А.В. Соколов, професори А.В. Петербурзький, А.В. Аскіназі, академіки ВАСГНІЛ І.І. Синягин, Д.О. Кореньков. Теплі дружні і творчі стосунки склалися у Петра Олексійовича з академіком АН Вірменської РСР Г.С. Давтяном, академіком НАН України В.П. Васильєвим, членом-кореспондентом ВАСГНІЛ В.В. Ковальським.

Петро Олексійович дуже любив природу, землю і завжди, ще задовго до виникнення екологічної науки, докладав чимало зусиль, щоб зберегти від забруднення довкілля. Він активно виступав проти масового використання разом з добривами вугільних відходів, що лобіювали високі посадовці з ЦК Компартії України. В цьому його підтримував президент АН УРСР Борис Євгенович Патон і, таким чином, вдалося запобігти широкомасштабному забрудненню земель України токсичними сполуками, зокрема металами, що у високих концентраціях містилися в цих відходах.

Усе життя поруч із Петром Олексійовичем була його вірна дружина і найкращий порадник — доктор біологічних наук Кручакова Феодосія Абрамівна. Вони створили дружну наукову родину, виховали двох синів, які гідно продовжують їх справу. Старший син — Леонід Петрович — заслужений винахідник у галузі електроавтоматики, автор понад 360 винаходів, молодший — Микола Петрович — професор біохімії, лауреат премії ім. О.В. Палладіна.

П.О. Дмитренко велику увагу приділяв роботі з науковою молоддю і вихованню гідної зміни. Серед його учнів понад 40 кандидатів і докторів наук.

Наукову діяльність Петро Олексійович завжди поєднував з науково-організаційною і громадською роботою. Він був академіком-секретарем відділення землеробства в Українській академії сільськогосподарських наук (1959—1962), членом колегії Міністерства сільського господарства та ВАК СРСР, координаційної Ради з комплексної регіональної проблеми «Родючість» Північно-Західного центру НАН України, Правління Українського філіалу Всесоюзного товариства ґрунтознавців, редколегії журналу «Агрохімія», спеціалізованих вчених рад. Він неодноразово брав участь у роботі міжнародних нарад (США, Швейцарія та ін.) і конгресів, присвячених питанням виробництва і застосування добрив, де його участь було відзначено дипломами.

За бойові і трудові заслуги П.О. Дмитренко нагороджений орденами Вітчизняної війни, Червоної Зірки, «Знак пошани», багатьма медалями, почесними грамотами Верховної Ради УРСР і ВАСГНІЛ. Як видатному діячеві в галузі науки розпорядженням Президента України П.О. Дмитренку була призначена Державна стипендія.

© 2010 р. Д.М. ГРОДЗИНСЬКИЙ,
В.В. ШВАРТАУ